

## **JONO NOREIKOS GATVĖ ŠUKIONIŲ (PAKRUOJO R.) KAIME**

Jono Noreikos vardu pavadinta gatvė yra Šukionių kaime – Jono Noreikos gimtinėje. Atsižvelgiant į Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro priimtą sprendimą, prie gatvės pavadinimo pateikiama paaiškinamoji informacija apie prieštaringai vertinamą Jono Noreikos veiklą Antrojo pasaulinio karo ir okupacijų metais.

### **KODĖL PATEIKIAMA ŠI INFORMACIJA?**

2024 m. spalio 15 d. Šiaulių apskrities žydų bendruomenė kreipėsi į Pakruojo rajono savivaldybės merą dėl Jono Noreikos atminimo įamžinimo ir jo vardu pavadintos gatvės Šukionių kaime.

Pakruojo rajono savivaldybės administracija kreipėsi į Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centrą, prašydama įvertinti, ar J. Noreikos gatvės pavadinimas neprieštarauja Lietuvos Respublikos draudimo propaguoti totalitarinius, autoritarinius režimus ir jų ideologijas įstatymui.

Viešųjų objektų atitikties totalitarinių, autoritarinių režimų ir jų ideologijų propagavimo juose draudimui vertinimo tarpinstitucinė komisija 2024 m. gruodžio 11 d. pateikė išvadą, kad J. Noreikos gatvės pavadinimas pažeidžia įstatymo 3 straipsnyje nustatytą draudimą. Tačiau, atsižvelgdama į tai, kad Šukionių kaimas yra Jono Noreikos gimtinė, Komisija rekomendavo gatvės pavadinimą palikti ir prie jo pateikti paaiškinamąją informaciją.

Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro generalinio direktoriaus pavaduotojas, laikinai vykdęs generalinio direktoriaus funkcijas, 2024 m. gruodžio 23 d. sprendimu Nr. SVOA-147 nusprendė, kad J. Noreikos gatvės pavadinimas turi būti pakeistas pridėdant paaiškinamąją informaciją.

## **JONO NOREIKOS VEIKLOS VERTINIMAS**

Jonas Noreika (1910–1947), dar žinomas Generolo Vėtros slapyvardžiu, gimė Šukionių kaime. Jis buvo Lietuvos kariuomenės karininkas, teisininkas, antisovietinio ir antinacinio pasipriešinimo dalyvis.

1941 m. rugpjūčio mėnesį Jonas Noreika buvo paskirtas Šiaulių apskrities viršininku. Šias pareigas jis ėjo iki 1943 m. vasario mėnesio. Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro atliktuose tyrimuose nustatyta, kad eidamas šias pareigas J. Noreika vykdė nacių okupacinės valdžios nurodymus, susijusius su Šiaulių apskrities žydų izoliavimu Žagarės gete ir jų turto nusavinimu.

1941 m. rugpjūčio 22 d. J. Noreika apskrities valsčių viršaičiams ir miestų burmistrams perdavė nurodymą apskrities žydus perkelti į Žagarę, o jų paliktą turtą surašyti ir perduoti administruoti vietos savivaldybėms. Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro sprendime konstatuota, kad šie veiksmai prisidėjo prie nacių okupacinės valdžios tikslų įgyvendinimo ir Holokausto Lietuvoje.

Istoriniuose tyrimuose nėra nustatyta, kad Jonas Noreika būtų asmeniškai dalyvavęs masinėse žydų žudynėse. Tačiau jo vadovauta Šiaulių apskrities viršininko įstaiga, būdama okupacinei valdžiai pavaldi institucija, dalyvavo įgyvendinant žydų izoliavimo bei jų turto nusavinimo priemones.

Kartu vertinama ir vėlesnė J. Noreikos veikla. 1942–1943 m. jis įsitraukė į antinacinio pagrindžio veiklą, o 1943 m. pasipriešino lietuvių mobilizavimui į nacistinės Vokietijos karinius dalinius. 1943 m. vasarį J. Noreika buvo atleistas iš Šiaulių apskrities viršininko pareigų, suimtas ir įkalintas Štuthofio koncentracijos stovykloje.

Po Antrojo pasaulinio karo jis dalyvavo antisovietiniame pasipriešinime ir siekė atkurti nepriklausomą Lietuvos

valstybę. Sovietų saugumo buvo suimtas, nuteistas mirties bausme ir 1947 m. vasario 26 d. sušaudytas Vilniuje.

## **SPRENDIMAS DĖL GATVĖS PAVADINIMO**

Vertinant Jono Noreikos biografiją, atsižvelgiama tiek į jo pasipriešinimą sovietų ir nacių okupaciniams režimams, tiek į jo, kaip Šiaulių apskrities viršininko, veiksmus vykdant nacių okupacinės valdžios nurodymus dėl žydų izoliavimo ir jų turto nusavinimo.

Kadangi Šukionių kaimas yra Jono Noreikos gimtinė, nuspręsta gatvės pavadinimo nekeisti, tačiau šalia jo pateikti paaiškinamąją informaciją, leidžiančią susipažinti su visu istoriniu kontekstu.

## **SUSIJĘ DOKUMENTAI**

Pakruojo rajono savivaldybės administracijos kreipimasis į Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centrą

2023 m. spalio 23 d. LGGRTC istorinė pažyma apie Jono Noreikos veiklą

[2024 m. gruodžio 11 d. Tarpinstitucinės komisijos išvada Nr. VOA-273](#)

[2024 m. gruodžio 23 d. LGGRTC sprendimas Nr. SVOA-147](#)

2025 m. kovo 17 d. LGGRTC atsakymas Pakruojo rajono savivaldybės merui